

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr.180, bir.404
tel.: +373 (0) 22 21-27-26

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Штефан чел Маре, 180, каб. 404
тел.: +373 (0) 22 21-27-26

DECIZIE din 14 august 2019 cauza nr. 143/19

Membrii Consiliului participanți la ședința de deliberare:

Ian FELDMAN – președinte
Svetlana DOLTU – membră
Andrei BRIGHIDIN – membru
Victorina LUCA – membră
Evghenii Alexandrovici GOLOȘCEAPOV – membru

au examinat plângerea depusă de către XXXXX, conform celor descrise și au deliberat, în ședință închisă, cu privire la următoarele.

I. Obiectul plângerii

Petiționarul invocă faptul că a fost discriminat pe criteriu de limbă de către Judecătoria Chișinău și Curtea de Apel Chișinău. Prin încheierea din 03.10.2018 (dosar nr. 3-1152/2018), Judecătoria Chișinău nu a dat curs cererii sale pe motiv că era scrisă în limba rusă. Totodată, instanța a acordat petiționarului termen de 5 zile pentru înlăturarea neajunsurilor. La data de 24.10.2018 Judecătoria Chișinău a restituit cererea de chemare în judecată (dosar nr. 3-1152/2018). Prin decizia din 20.12.2018 (dosar nr. 3r-757/18), Curtea de Apel Chișinău a respins recursul petiționarului.

II. Dreptul național și internațional relevant

- 2.1 **Constituția Republicii Moldova la art. 13 alin. (2)** prevede că statul recunoaște și protejează dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la funcționarea limbii ruse și a altor limbi vorbite pe teritoriul țării; **art. 16 alin. (2)** stipulează că toți cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială; **art. 20 alin. (1)** stipulează că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime **alin.(2)** stabilește că nici o lege nu poate îngradi accesul la justiție.
- 2.2 **Codul de procedură civilă la art. 5 alin. (2)** stipulează că nici unei persoane nu i se va refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență a legislației, de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare; **art.167 alin. (1) lit. a)** prevede că la cererea de chemare în judecată se anexează copiile de pe cererea de chemare în judecată și de pe înscrisuri, certificate de către parte, pe proprie răspundere, într-un număr egal cu numărul de pârți și de intervenienți, dacă ei nu dispun de aceste acte, plus un rând de copii pentru instanță. Copiile vor fi certificate de către parte pentru conformitate cu originalul. Dacă înscrisurile și cererea de chemare în judecată sânt făcute într-o limbă străină, instanța dispune prezentarea traducerii lor în modul stabilit de lege.
- 2.3 **Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012 la art. 1 alin. (1)** stabilește că scopul legii este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare,

naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar; **art. 2** oferă definiția discriminării ca fiind orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criterii presupuse; **art. 13 alin. (2)** prevede că plângerea trebuie să conțină o descriere a încălcării dreptului persoanei, momentul în care a avut loc această încălcare, faptele și eventualele dovezi care susțin plângerea, numele și adresa persoanei care o depune; **art. 14** prevede că plângerea se respinge dacă (a) nu conține datele de identificare a persoanei care a depus-o (b) nu conține informația prevăzută la art. 13 alin. (2) sau (c) este o plângere repetată care nu conține informații și dovezi noi; **art. 18 alin. (1) lit. e)** stabilește că orice persoană care se consideră victimă a discriminării are dreptul să înainteze o acțiune în instanța de judecată și să solicite declararea nulității actului care a condus la discriminarea sa.

- 2.4 **Legea cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității nr. 298 din 21.12.2012 la pct. 42** prevede că se declară inadmisibile plângerile care (a) cad sub incidența art. 14 din Legea cu privire la asigurarea egalității; (b) au fost depuse cu încălcarea termenului de prescripție; (c) nu țin de competența Consiliului; (d) au un obiect nefondat, prin raportare la domeniul de aplicare al Legii cu privire la asigurarea egalității; **pct. 43** dacă examinarea plângerii nu ține de competența Consiliului, petiționarul sau persoana interesată este informată despre dreptul de a se adresa autorității competente, cu indicarea, după caz, a acesteia.
- 2.5 **Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) nr. 344 din 23.12.1994 la art. 3 lin. (1)** stabilește că limbile oficiale ale Găgăuziei sunt moldovenească, găgăuză și rusă.
- 2.6 **Legea cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stânga Nistrului (Transnistria) nr. 173 din 22.07.2005 art. 6 alin. (2)** stabilește că limbile oficiale în Transnistria sunt limba moldovenească, ucraineană și rusă.
- 2.7 **Legea privind aprobarea Concepției politicii naționale a Republicii Moldova nr. 546 din 19.12.2003 în capitolul I** prevede că limba rusă care, în conformitate cu legislația în vigoare, are statutul de limbă de comunicare interetnică se aplică și ea în diverse domenii ale vieții statului și societății. Politica națională trebuie să fie orientată spre neadmiterea restrângerii sferei de folosire a limbii ruse în diverse domenii ale vieții statului și societății.
- 2.8 **Hotărârea Curții Constituționale nr.17 din 04.06.2018.** Deși, **la parag. 36** Curtea a constatat caracterul desuet și inutil al Legii cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, totodată, **la parag. 40** Curtea a constatat că "[...] deși cutumă, Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare constituie pentru autoritățile Republicii Moldova o sursă de drept (a se vedea articolul 38 din Convenția din 23 mai 1969 cu privire la dreptul tratatelor, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993)." **La parag. 46** Curtea a subliniat că "Declarația de Independență a Republicii Moldova a anunțat aderarea la Carta de la Paris pentru o nouă Europă. Prin urmare, salvagardarea drepturilor lingvistice ale minorităților naționale din Republica Moldova face parte din identitatea sa constituțională, concluzie pe care Curtea a dedus-o din considerentele Hotărârii sale nr. 36 din 5 decembrie 2013, parag. 86. În acest sens, noua ordine constituțională a Republicii Moldova, instituită prin adoptarea Constituției din 1994, fie trebuie să recunoască deplina efectivitate a Declarației de Independență, fie trebuie să nu o facă deloc. Curtea a hotărât că Declarația de Independență este definitorie pentru ordinea constituțională a Republicii Moldova, în întregul ei."
- 2.9 **Hotărârea Guvernului nr. 1464 din 10.12.2016 privind aprobarea Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027 la pct. 1.2** prevede că limba rusă este utilizată pe teritoriul Republicii Moldova în decursul unei perioade îndelungate în diferite domenii ale vieții socio-economice a statului, iar o parte

- semnificativă a populației cunoaște și vorbește limba rusă. Pe teritoriul Republicii Moldova limba rusă are statut de limbă de comunicare interetnică.
- 2.10 **Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale la art. 10 alin.(1)** prevede că Părțile se angajează să recunoască oricărei persoane aparținând unei minorități naționale dreptul de a folosi liber și fără ingerință limba sa minoritară, în privat și în public, oral și în scris.
- 2.11 **Raportorul Special ONU pentru problemele minorităților, Rita Izsák-Ndiaye, în raportul realizat urmare a misiunii în Republica Moldova din 2016 la pct. 34** analizând situația în domeniul administrației publice a notat că mulți interlocutori s-au plâns de cazuri în care observațiile lor scrise în limba rusă, inclusiv în instanțele judecătorești, au primit răspuns fie în limba de stat sau au fost direct respinse; **la pct. 103** Raportorul Special ONU îndeamnă autoritățile să-și intensifice eforturile pentru a garanta libera alegere de a folosi limba de stat, limba rusă sau o limbă minoritară, atunci când se adresează instituțiilor publice.
- 2.12 **Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare,¹ semnată de către Republica Moldova la 11.07.2002² la art. 9** prevede că Părțile se angajează să ia măsuri pentru ca limbile minoritare să poată fi folosite în procedurile judiciare.
- 2.13 **Protocolul nr. 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului la art. 1** prevede că exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație.
- 2.14 **Convenție de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23.05.1969, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993 la art. 18 lit. a)** prevede obligația statului de a nu lipsi un tratat de obiectul și scopul său înainte de intrarea sa în vigoare. Un stat trebuie să se abțină de la săvârșirea unor acte care ar lipsi un tratat de obiectul și scopul său când a semnat tratatul sau a schimbat instrumentul care constituie tratatul sub rezerva ratificării, acceptării sau aprobării, atât timp cât nu și-a manifestat intenția de a nu deveni parte la tratat.³

III. În concluzie, Consiliul reține următoarele:

- 3.1 Din materialele dosarului, Consiliul stabilește că urmează să se pronunțe asupra existenței faptei de discriminare pe criteriu de limbă în acces la justiție.
- 3.2 Consiliul reamintește că problemele minorităților lingvistice în ceea ce privește interacțiunea cu instituțiile publice, inclusiv instanțele de judecată, se află în vizorul acestuia. În jurisprudența precedentă, Consiliul, în repetate rânduri, a constatat că: (i) neacceptarea cererii în procedură de către instanțele de judecată exclusiv din considerentul că este întocmită în limba rusă, precum și (ii) neasigurarea acomodării rezonabile a necesităților lingvistice în cadrul sistemului de justiție constituie discriminare pe criteriul de limbă în acces la justiție.
- 3.3 Consiliul subliniază că legislația Republicii Moldova acordă o protecție specială limbii ruse. Constituția Republicii Moldova la art. 13 alin. (2) prevede că statul recunoaște și protejează dreptul la păstrarea, dezvoltarea și funcționarea limbii ruse și a altor limbi vorbite pe teritoriul țării. Potrivit prevederilor articolului 12 alin. (1) al Legii nr. 382 din 19 iulie 2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor, persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul de a se adresa în instituțiile publice oral și în scris, în limba moldovenească sau rusă și de a primi răspuns în limba în care a formulat adresarea. Legea privind aprobarea Concepției politicii naționale a

¹ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d358a>

² Decretul privind imputerniciri de semnare 21.06.2002: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=290869>

³ <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=4mKw8lxR66Y%3D>

Republicii Moldova nr. 546 din 19.12.2003 prevede că limba rusă are statut de limbă de comunicare interetnică. De asemenea, acest fapt este stipulat și în pct. 1.2. din Strategia de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1464 din 10.12.2016, care prevede că limba rusă are statut de limbă de comunicare interetnică. Mai mult ca atât, conform art. 3 alin. (1) al Legii privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) nr. 344 din 23.12.1994 limbile oficiale ale Găgăuziei sunt moldovenească, găgăuză și rusă, iar conform art. 6 alin. (2) al Legii cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stânga Nistrului (Transnistria) nr. 173 din 22.07.2005 limbile oficiale în Transnistria sunt limba moldovenească, ucraineană și rusă. În opinia Consiliului, faptul că limba rusă este declarată limba oficială în două unități administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova exclude posibilitatea de a califica limba rusă ca limba străină pe teritoriul Republicii Moldova.

- 3.4 Consiliul reamintește și despre existența unui șir de standarde internaționale cu referire la drepturile persoanelor aparținând minorităților lingvistice, inclusiv Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare, semnată de către Republica Moldova la 11.07.2002, pe care Curtea Constituțională, în Hotărârea nr.17 din 04.06.2018 (parag. 40), a recunoscut-o sursă de drept pentru autoritățile Republicii Moldova și care la art. 9 prevede că Părțile se angajează să ia măsuri pentru ca limbile minoritare să poată fi folosite în procedurile judiciare. În acest context, Consiliul reiterează și poziția Raportorului Special ONU pentru problemele minorităților, Rita Izsák-Ndiaye, care în raportul său, analizând situația în domeniul administrației publice în Republica Moldova, a notat că mulți interlocutori s-au plâns de cazuri în care observațiile lor scrise în limba rusă, inclusiv în instanțele judecătorești, au primit răspuns fie în limba de stat sau au fost direct respinse (pct. 34). Raportorul a îndemnat autoritățile să-și intensifice eforturile pentru a garanta libera alegere de a folosi limba de stat, limba rusă sau o limbă minoritară, atunci când se adresează instituțiilor publice (pct. 103).
- 3.5 Consiliul atenționează asupra necesității de a face o diferență la interpretarea sintagmei de "*limbă străină*", prevăzută în normele de procedură civilă. Astfel, ținând cont de specificul lingvistic din Republica Moldova, în accepțiunea Consiliului, limba rusă nu poate fi asimilată cu o limbă străină. Din aceste considerente, Consiliul susține că aprecierea limbii ruse drept o limbă străină suscită probleme sub aspectul asigurării egalității în acces la justiție, împiedicând persoanelor aparținând minorităților naționale să acceseze sistemul de justiție. Ori, obligarea persoanelor aparținând minorităților naționale să prezinte o traducere în limba de stat a cererii de chemare în judecată întocmită în limba rusă impune un efort organizatoric adițional, creează cheltuieli financiare nejustificate și solicită un timp suplimentar pentru traducerea acestora. Aceste aspecte generează inegalități în acces la justiție, în condițiile în care instanțele de judecată dispun de unități de traducător remunerate din bugetul de stat la care contribuie inclusiv persoanele aparținând minorităților naționale.
- 3.6 Cât privește alegațiile referitoare la discriminarea pe criteriul de limbă din partea Colegiului Civil al Curții de Apel Chișinău, manifestată prin respingerea recursului declarat, Consiliul reține că cererea de recurs redactată în limba rusă a fost primită și examinată fără bariere și limitări, care ar deosebi, exclude, restricționa accesul petiționarului la exercitarea acestei căi de atac. Astfel, limba în care a fost redactată cererea de recurs depusă de petiționar nu a influențat în nicio măsură dreptul acestuia de a se adresa în instanță și de a primi soluția pe marginea cererii înaintate. Nemulțumirea exprimată de petiționar față de soluția dată de către instanța de recurs depășește domeniul de aplicabilitate al Legii cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012. Aprecierea caracterului legalității respingerii cererii de recurs este unul corelativ actului de înfăptuire a justiției, iar potrivit art. 20 alin. (2) Cod de procedură civilă, la înfăptuirea justiției în pricinile civile, judecătorii sunt independenți și se

supun numai legii. Orice imixtiune în activitatea de judecată este inadmisibilă și atrage răspunderea prevăzută de lege.

Astfel, conducându-se de prevederile art. 2 și art. 15 alin.(4) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012, coroborat cu pct. 61 din Regulamentul cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității adoptat prin Legea nr. 298/2012,

CONSILIUL DECIDE

1. Neacceptare cererii în procedură de către instanțele de judecată exclusiv din considerentul că este întocmită în limba rusă constituie discriminare pe criteriul de limbă în acces la justiție.
2. Alegațiile petiționarului referitoare la discriminarea pe criteriul de limbă din partea Colegiului Civil al Curții de Apel Chișinău se declară inadmisibile.
3. Prezenta decizie se remite Parlamentului Republicii Moldova, inclusiv Comisiei drepturile omului și relații interetnice și Comisiei juridice numiri și imunități pentru a identifica soluții de ordin legislativ pentru a preveni situații similare pe viitor.
4. Decizia se comunică petiționarului și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
5. Decizia poate fi contestată, în decurs de 30 de zile de la data comunicării, la Judecătoria Chișinău, sediu Râșcani, situată pe adresa: mun. Chișinău, str. Kiev, 3.

Membrii Consiliului care au votat decizia:

Ian FELDMAN – președinte

Svetlana DOLTU – membră

Andrei BRIGHIDIN – membru

Victorina LUCA – membră

Evghenii Alexandrovici GOLOȘCEAPOV – membru